

CARL ROGERS I ROBERT CARKHUFF

Konfrontacija zajedničkoga i vlastitog u psihoterapeutskoj praksi

Ante Mrvelj, Split

UDK: 159.964.32 : 929 Rogers, C. + Carkhuff, R.
Stručni članak

Sažetak

Carl Rogers je poznati američki klinički psiholog, usto i humanistički psiholog; zatim i psihoterapeut koji govori o 'unutarnjoj energiji' soobe, koja omogućuje samoaktualizaciju osobe.

Robert Carkhuff također je poznati američki psiholog i psihijatar. Manje je poznat izvan svoje domovine, što ne znači da je nepoznat u Europi...!

Carkhuff je bio Rogersov učenik, no kasnije se razilazi od svojega velikog učitelja. Nastavlja sam sa svojim istraživanjima na polju kliničke psihologije na Sveučilištu u Wisconsinu. Ističe važnost 'procesa učenja' ili 'osobnog napora osobe' do samorealizacije, kao i 'inicijativu terapeuta' u terapeutskom procesu.

Konfrontacija između dvojice znanstvenika temelji se na njihovom zajedničkom, a onda i zasebnom psihoterapeutskom pristupu, kako u teoriji tako i u terapeutskoj praksi.

UVOD

Riječ je o C. Rogersu i R. Carkhuffu, dvojici američkih psihologa i psihijatara iste psihološke struje ili škole, poznate pod imenom *humanističko egzistencijalna psihologija* ili *treća sila*.¹

C. Rogers je poznati i priznati američki psiholog i psihijatar, ne samo u SAD-u nego i izvan svoje domovine. Njegove brojne publikacije prevedene na sve poznatije jezike, a poglavito njegovi terapijski centri "usredotočeni-na-osobu"², učinili su C. Rogersa psihologom-terapeutom svjetskog glasa.

R. Carkhuff također je priznati američki psiholog-terapeut, ali je manje poznat izvan svoje domovine.³ Najpoznatiji je Rogersov

¹ Usp. B. Giordani, *La relazione di aiuto l'indirizzo di C. R. Rogers*, La Scuola-Antonianum, Brescia - Roma 1978, str. 32.

² Usp. C. R. Rogers, *Client-centered therapy*, HMCo, Boston 1951, str. 3-8; Isti, *On becoming a person*, HMCo, Boston 1961, str. 243-269.

³ Među najkompletnija djela o misli i metodi R. Carkhuffa izvan SAD-a koja su mi bila dostupna, ubrajaju se i djela: A. Conte - R. Picone, *Il terapeuta efficace: psicoterapia rogersiana e neorogersiana*, Ed. Kappa, Roma 1983; B. Giordani, *Il colloquio psicologico nella direzione spirituale: il metodo di R. Carkhuff*, Ed. Rogate, Roma 1985; Isti, *Psicoterapia umanistica: da C. Rogers*

učenik, ali poslije 'disident' učenja velikog učitelja. Šezdesetih godina odvaja se od Rogersa i započinje svoj vlastiti psihoterapeutski uspon.

Prvo ćemo ukratko predstaviti dvojicu autora, a onda ćemo iznijeti i analizirati njihove zajedničke točke, kao i vidove razilaženja, kako na teorijskom planu, tako i u terapeutskoj praksi.

1. NE-DIREKTIVNOST U PSIHOLOGIJI

Humanističko-egzistencijalna psihologija, koja nastaje tridesetih godina u SAD-u i koja je puno primjenjivana u psihoterapeutskoj praksi, službeno 'krštenje' imala je 1962. god., kad ju je A. H. Maslow nazvao *trećom silom*. Ova nova struja ili škola u psihologiji iznosi i novi koncept ljudske osobe, koji se sasvim razlikuje od dviju do tada poznatih 'sila' u psihologiji: Freudove psihoanalize i Watsonova biheviorizma.

U sklopu nove psihološke škole na poseban način se je isticala jedna specifična terapeutska metoda obilježena kao "ne-direktivan" ili "usredotočena na klijenta".

Na polju primjene nove psihoterapeutske metode posebno su se isticali C. Rogers i njegov učenik R. Carkhuff, koje ćemo ovdje ukratko predstaviti, a zatim ih međusobno 'suprotstaviti'.

1.1. Carl Ransom Rogers

C. R. Rogers (1902.-1987.) začetnik je terapije usredotočene na klijenta, *client-centered-therapy*. Bio je neumorni propagator vlastitog terapeutskog modela kojemu je ostao vjeran do kraja života.

Tijekom svoje psihoterapeutske prakse, kod Rogersa je nastala nova vizija ljudske osobe koja ga je nadahnula za uspostavljanje nove terapeutske metode. Glavni faktori koji su u Rogersu probudili tu novinu bili su:

- osjećaj nezadovoljstva i razočaranja u pogledu teorije i prakse bilo Freudove psihoanalize, bilo Watsonova biheviorizma;
- osobne intuicije nastale u njemu tijekom promatranja i refleksije;
- loši rezultati postignuti u prvim pokušajima *counselinga*⁴ s klijentima koji su imali psiholoških poteškoća;

a R. Carkhuff, Ed. Cittadella, Assisi 1988; P. M. Marroquin, *La relación de ayuda en R. R. Carkhuff*, Ed. Mensajero, Bilbao 1982; J. Fuster, *Como potenciar la autorrealización: enfoque de Carkhuff*, Ed. Mensajero, Bilbao 1977.

⁴ *Counseling* je Rogersov termin za psihoterapeutski kolokvij pomaganja osobi u rješavanju njezinih osobnih problema i trauma. Rogers je dokazao svojom

- odbacivanje mehanističke i determinističke vizije čovjeka, kakvu je zastupala tadašnja psihologija, od strane mnogih psihologa i psihijatara.

No, nama ovdje nije nakana iznositi razvojni put Rogersove misli i metode. Tko želi o tome više znati, može posegnuti za brojnomo Rogersovom izvornom literaturom i prijevodima na svim poznatim jezicima, kao i za djelima mnogih autora koji su proučavali Rogersovu psihoterapeutsku teoriju i praksu.⁵

Početi s konfrontacijom između Rogersa i Carkhuffa znači podvrgnuti analizi jedan od stavova koji konkretizira polaznu Rogersovu poziciju u odnosu prema drugim znanstvenim istraživanjima, kao i glede formuliranja zakona i principa na psihološkom polju. Riječ je o duhovnoj otvorenosti koju je Rogers pokazivao prema iskustvu i prema prihvaćanju rezultata različitih od onih postignutih do tog časa. Rogers je često znao reći da istina postoji, ali da tom istinom nitko ne može gospodariti. U svojim osobnim istraživanjima Rogers se je doista tako i ponašao. Svoje istraživačke rezultate više je predstavljao kao pretpostavku, mogućnost, promjenljivo, izmjenljivo, a nikada kao apsolutno, nepromjenljivo, determinirano ili slično.

Ono do čega Rogers najviše drži jest iskustvo.⁶ Osobno iskustvo za Rogersa je autoritet i neupitna valjanost. Iskustvo je ono čemu se osoba treba uvijek iznova vraćati da bi u sebi postupno otkrila istinu koja u njoj postupno dozrijeva.

Premda je osobno iskustvo za Rogersa 'zakon', on ipak govori i o drugoj stvarnosti, a to je da je život fluidan i promjenljiv proces u kojemu ništa nije statično. Očevidno je, veli Rogers, da ne može postojati nekakav zatvoreni sustav uvjerenja ili nepromjenjivih principa. Dapače, život je vođen promjenljivim shvaćanjima i inter-

terapeutskom praksom da se može pomoći osobi da razvije svoje sposobnosti shvaćanja, razmišljanja i prihvaćanja odgovornosti za svoje vlastite odluke. Usp. C. Rogers, *Psicoterapia di consultazione*, Ed. Astrolabio, Roma 1971, str. 22-26; R. Zavalloni, *Terapia non-direttiva nell' educazione*, Ed. Armando, Roma 1971.

⁵ Da bismo upoznali osnove Rogersove teorije i prakse, dostatno je pročitati ova Rogersova djela: *Counseling and psychotherapy*, Boston 1942; *Client-centered Therapy*, Boston 1951; *On becoming a person*, Boston 1961; *The therapeutic relationship and its impact*, Madison 1967. Sva ova djela prevedena su na španjolski, francuski, njemački, talijanski i druge svjetske jezike. Na hrvatskome govornom području Rogers je malo 'prisutan'. Djela mu nisu prevedena, a mali je broj autora koji se bave Rogersom i njegovom psihoterapijom. Više o C. Rogersu može se doznati kod: A. Fulgosi, *Psihologija ličnosti - teorije i istraživanja*, Zagreb 1990, i iz mojega skromnog doprinosa u časopisu Crkva u svijetu, Split 1995, br. 1 i 2.

⁶ Usp. C. Rogers, *On becoming a person. A Therapist's view of psychotherapy*, Houghton Mifflin ed., Boston 1961, str. 23-24.

pretacijama našeg iskustva i zato je život stalni proces u nastajanju.

Prema tome, ne postoji nikakva ideologija, ili filozofija, ili skup principa koji se mogu nametnuti drugima i uvjeriti ih da to prihvate i jasno iznose. Svaka osoba treba nastojati živjeti prema *osobnom* iskustvu, a drugima davati *mogućnost* i *slobodu* da razviju svoju unutarnju slobodu, a time i mogućnost interpretiranja osobnog iskustva.⁷

Ova Rogersova ljudska i znanstvena širina omogućila je njegovim suradnicima i učenicima da se i sami osjete ponukanima i slobodnima za osobna empirijska istraživanja. Na taj su način vrednovali pretpostavke i spoznaje velikog učitelja i osobno dolazili do novih spoznaja na polju međuljudskih odnosa.

Tako je nastao pokret *novorogersovaca*. Iako su polazili od ideje učitelja Rogersa, ipak su neke svoje aspekte razvijali, a neke učiteljeve zaključke korigirali ili ih čak odbacivali. Uvođenjem određenih novina koje nisu bile u skladu s Rogersovim idejama, počela je nastajati nova škola u psihologiji i nova terapijska metoda.

Jedan od poznatijih Rogersovih učenika, poslije i suradnika, koji se je postupno udaljavao od učitelja u ideji i u metodi, bio je Robert Carkhuff.

1.1. Robert Carkhuff

Robert Carkhuff (1934.), Rogersov učenik, suradnik, a na kraju i 'disident', doktorirao je psihologiju početkom šezdesetih godina. Nastavio je sa svojim istraživanjima na polju psihologije na Sveučilištu u Wisconsinu.

Kao istražitelj, ostaje oduševljen novim znanstvenim spoznajama na planu psihoterapije. Usredotočenost na osobu, pozivanje na nutarnje mogućnosti osobe, povjerenje u sposobnost ponovnog započinjanja, svjesnost o vlastitim reakcijama kao važnom uvjetu u terapijskom procesu sve je to Carkhuff osjećao kao 'revolucionarno' na psihoterapijskom planu. Premda još uvijek na crti i u duhu učitelja Rogersa, Carkhuff je svojim entuzijazmom i upornošću 'prisilio' kolege da ga prihvate kao hrabrog začetnika novog smjera u psihoterapiji. Postao je plodni pisac značajnih stručnih i znanstvenih djela, kao i neumorni istražitelj u brojnim centrima koja je osobno utemeljio.⁸

⁷ Usp. *Isto*, str. 27.

⁸ Među važnija djela R. Carkhuffa, koja govore o njemu i njegovoj psihoterapijskoj metodi u teoriji i praksi, ubrajaju se: *Helping and human relations*. Vol. I., *Selection and training*, New York, Holt Rinehart and Winston, 1969; *Helping and human relations*. Vol. II., *Practice and research*, New York 1969; *The development of human resources*, New York, HRqW 1971; *The art of*

Nakon trasiranja svojega pravca u psihoterapiji, Carkhuff se je počeo udaljavati od učitelja Rogersa. Svojim temperamentom i okretnošću Carkhuff je neumorno tražio nove putove i načine u svojoj metodi s jednim jedinim ciljem: biti što uspješniji s klijentom u kolokviju pomaganja.

Svoju uspješnost Carkhuff je temeljio na proširivanju relacije pomaganja izvan uskoga terapijskoga ambijenta, na šire socijalno polje kojim je osoba okružena. Svoje uvjerljive zaključke do kojih je praksom došao, kao i izmjene do kojih će s vremenom doći, Carkhuff iznosi u svom glavnom djelu⁹, opravdavajući te promjene time što se je sam promijenio mijenjajući pristupe u psihoterapeutskoj praksi.

Na stranicama koje slijede predstaviti ćemo teoriju i metodu R. Carkhuffa, uspoređujući je s teorijom i metodom njegova učitelja C. Rogersa.

2. VLASTITOSTI TEORIJE I METODE R. CARKHUFFA

Carkhuff je osjetio potrebu izaći iz uskog terapijskog ambijenta i ponuditi kvalitetniju pomoć osobama koje žele nadvladati životne poteškoće da bi postale realizirane osobe. Prvu promjenu učinio je smanjivanjem razlike između termina *terapija* i *counseling* do njihove međusobne nadomjestivosti.

Ista stvar je i s terminima koji označavaju protagoniste u psihološkom kolokviju pomaganja. Za osobu kojoj se pomaže u psihoterapeutskom susretu, Carkhuff je u početku rabio naziv *pacijent*, da bi ga ubrzo zbog pasivnosti termina, zamijenio Rogersovim terminom *klijent*. No, ni ovaj termin nije se u potpunosti uklopio u Carkhuffovu zamisao, i to zove primisli komercijalnosti koje izaziva. Zato Carkhuff uvodi svoje vlastite termine: *helper*, za osobu koja pruža pomoć, i *helpee*, za osobu koja pomoć traži.¹⁰

helping, Amherst, Mass: Human Resource Development Press, 1972(1); *The art of problem-solving*, Amherst, Mass: Human Resource Development Press, 1973; R. Carkhuff - B. G. Berenson, *Beyond counseling and therapy* (2. ed.), New York, HRqW 1977; R. Carkhuff, *The skills of helping: an introduction to counseling skills*, Amherst, Mas: Human Resource Development 1979.

Carkhuff je također puno pisao u suradnji s kolegama, a napisao je i velik broj stručnih i znanstvenih članaka o svojem psihoterapeutskom modelu u stručnom časopisu *Journal of Counseling Psychology*. Svoju organizatorsku sposobnost Carkhuff je pokazao utemeljenjem 60-ak svojih operativnih centara diljem SAD-a. Usp. B. Giordani, *La psicologia in funzione pastorale. Metodologia e colloquio*. Ed. La scuola-Antonianum, Brescia - Roma 1981, str. 203, nota 1.

⁹ Usp. R. Carkhuff, *Helping and human relations*, Vol.II.: *Practice and research*, HRW ed., New York 1969., u predgovoru.

¹⁰ Usp. G. Egan, *The skilled helper: A model for systematic helping and interpersonal relating*, Brooks/CPC, Monterey 1975, str. 12; B. Giordani,

Termin ili naziv helper znači isto što i termini: terapeut, savjetnik, vođa, učitelj,...! Odnosno, označava svakoga koji svojim znanjem i iskustvom pomaže drugome u poteškoći. Termin *helpee* je istoznančnica s nazivima pacijent, klijent, savjetoprimac i slično.

Budući da je ovdje riječ o konfrontaciji dvaju psihoterapeuta, tijekom našega rada služiti ćemo se standardnijim terminima: *terapeut* umjesto *helper* i *klijent* umjesto *helpee*.

3. RAZLIČITI STAVOVI PREMA LJUDSKOJ OSOBI

Postoje različita shvaćanja ljudske osobe koje nam nude različite struje u psihologiji. Uglavnom se govori o trima takvim strujama. Dvije su posve ekstremne jer jedna je optimistična, a druga pesimistična; za treću se može reći da je negdje 'između' ili da je neutralna. Nas zanima kojoj struji pripada R. Carkhuff, čiji ćemo stav zatim i slijediti.

3.1. Optimistični stav

Rijetko se može naći psiholog koji toliko pozitivno i optimistično govori o čovjeku kao što to čini C. Rogers. U svim svojim djelima Rogers to uvjerljivo iznosi. Riječ je o neograničenom povjerenju koje C. Rogers ima u urođene čovjekove sposobnosti.¹¹ To potvrđuje i jedna Rogersova izjava da je u svom 25-godišnjem terapeutskom radu s osobama s poteškoćama došao do zaključka da u ljudskom biću postoji snaga apsolutno pozitivnog karaktera i usmjerenja.¹²

Dakle, prema Rogersu, čovjek je u sebi dobar jer posjeduje pozitivne impulse prema samorealiziranju. Taj unutarnji poticaj djeluje u čovjeku gotovo neovisno, ako ne naiđe na neke zapreke iz sredine u kojoj živi, ili pak neke psihičke zapreke, odnosno promjene.

Psicoterapia umanistica da Rogers a Carkhuff. La "terapia centrata sulla persona", Ed. Cittadella, Assisi 1988, str. 98-99.

¹¹ Usp. C. Rogers - M. Kinget, *Psicoterapia e relazione umane*, Ed. Boringheri, Torino 1970, str. 144, 178-195; B. Giordani, *La relazione di aiuto secondo l'indirizzo di C. R. Rogers*, La scuola - Antonianum, Brescia - Roma 1979, str. 36-82.

¹² Usp. C. Rogers, *On becoming a person...*, nav dj., str.26.

3.2. Pesimistični stav

Pesimistično shvaćanja osobe svoju 'inspiraciju' nalazi u pozitivizmu. Gledano sa psihološke strane, negativističko shvaćanje čovjeka svoje ishodište ima u biheviorizmu i psihoanalizi.¹³

Oba gore spomenuta shvaćanja jednostrana su u smislu što nijedno od njih nije u stanju objasniti kompleksnost ljudske osobe. To konstatiranje oživjelo je novo shvaćanje u posljednjih nekoliko desetljeća u psihologiji, ili novi pokret u psihologiji, s usmjerenjem prema poziciji ravnoteže. Riječ je o poziciji, stavu ili shvaćanju 'između', odnosno stavu neutralista.

3.1. Neutralni stav

Za razliku od prethodna dva stava ili dvije teorije, ovaj stav 'između' definira ili predstavlja čovjeka kao biće u hodu prema svojoj vlastitoj realizaciji. To je karakteristično shvaćanje humanističke psihologije i egzistencijalista, koji tvrde da je čovjek sposoban shvatiti svoj unutarnji svijet, a time i preuzeti na sebe odgovorne odluke.

R. Carkhuff najveći je pobornik neutralista u teorijskom pogledu, dok na operativnom planu zastupa i slijedi *eklektički* stav.¹⁴

3.4. Stav R. Carkhuffa

Za Carkhuffa je čovjek, u čemu se razlikuje od Rogersa, istodobno aktivno i reakcijsko biće. Stoga je čovjeka moguće shvatiti u njegovoj totalnosti samo ako ga se promatra s humanističkog ili pozitivističkog gledišta. Međutim, iako Carkhuff u ideološkom pogledu pripada struji humanističke psihologije, jednako je tako istina da je on kasnije odbacio toliko hvaljeni optimizam od predstavnika *treće sile*,¹⁵ i upotpunjuje nedirektivnu metodu svojim empirijskim spoznajama.

¹³ Freudova psihoanaliza i Watsonov biheviorizam predstavljaju čovjeka kao 'reakcijsko biće, katkad čak i kao 'apsolutno reakcijsko biće' rečeno Allportovom terminologijom. Taj poticaj dolazi iz subjektivnog svijeta osobe. Usp. G. A. Allport, *Divenire. Fondamenti di una psicologia della personalità*, Ed. Giunti-Barbèra, Firenze 1963, str. VII-XXIV (Uvod); A. Fulgosi, *Psihologija ličnosti. Teorije i istraživanja*, Školska knjiga, Zagreb 1990, str. 215-246.

¹⁴ Riječ je o odabiru čem ili kombinirajućem stavu u psihoterapeutskom kolokviju. Usp. G. Egan, *The skilled helper...*, nav. dj., str. 3, 9, 16; B. Giordani, *Psicoterapia umanistica...*, nav. dj., str. 102.

¹⁵ Glavni predstavnici humanističke struje u psihologiji, poznati pod imenom treća sila, bili su: A. H. Maslow, C. R. Rogers ..., kasnije: I. Nuttin, M. Yela, M. Pagès, R. Hostie, A. Godin, R. Zavalloni, B. Giordani i drugi.

Prikazat ćemo tu promjenu suprotstavljajući C. R. Rogersa i R. Carkhuffa, kako u pojmu shvaćanja ljudske osobe, tako i u metodi psihoterapeutske prakse.

Čovjek je prema C. Rogersu optimistično i dobro biće. Svaka osoba posjeduje sve potrebne unutarnje preduvjete za zdrav i kreativan razvoj svoje osobnosti. U tome je mogu omesti samo 'vanjski čimbenici'.

Rogers na poseban način ističe ljudski organizam kao aktivnu snagu ili energiju koja usmjerava čovjeka prema samorealizaciji. Stoga je dužnost psihoterapeuta (ili bilo kojeg savjetnika) u susretu s klijentom (ili bilo kojom osobom koja traži pomoć) samo pomoći da se te urođene čovjekove snage razviju i da dođu do izražaja. Ta pomoć se sastoji u odbacivanju svega onoga što priječi ili bi priječilo osobu u njezinom razvoju.

Za R. Carkhuffa čovjek nije ni dobar ni loš! Zato Carkhuff nijeće urođenu tendenciju kod čovjeka za aktualizacijom i zastupa stav da čovjek realizira samog sebe proporcionalno odgoju koji je primio.¹⁶ Ovime Carkhuff ne zanemaruje određenu tendenciju u čovjeku koja usmjeruje čovjeka prema samorealiziranju, ali nijeće da je ta težnja izraz organizma koji usmjerava osobu prema samorealizaciji ili samouništenju, ovisno o dodiru s ambijentom!

Neslaganje između C. Rogersa i R. Carkhuffa u pogledu čovjekove naravi, dovodi do dva različita pristupa i postavljanja psihoterapeutske metode. Dok Rogers govori o tri temeljne sklonosti koje terapeut mora posjedovati u kolokviju pomaganja,¹⁷ dotle R. Carkhuff uvodi i druge mogućnosti u kolokvij pomaganja. Uvodi zapravo jednu novost, a ta je *posredovanje* terapeuta bilo kod inicijativa, bilo kod odgovora klijenta. To 'upletanje' prema Carkhuffu omogućuje aktivniji razvoj osobe, stimulirajući u isto vrijeme sve njezine mogućnosti.¹⁸

Iako je psihoterapeutski moder R. Carkhuffa inspiriran na humanističkoj psihologiji, on se ipak razlikuje od ostalih humanističkih modela. Model R. Carkhuffa karakterističan je po snažnoj tendenciji za totalnim uspjehom. Odatle i njegov ekleticizam, kako u koncepciji, tako i na operativnom psihoterapeutskom polju.

¹⁶ Pod pojmom 'odgoj' ili 'formiranje' ili 'poučavanje', Carkhuff podrazumijeva razna iskustva proživljena tijekom života, zatim uzore koje je osoba imala, kao i sadržaje istine i vrijednosti koje je primila. Usp. R. Carkhuff - B. G. Berenson, *Beyond counseling and therapy* (2.ed.), Holt, Rinehart-Winston, New York 1977, str. 282.

¹⁷ Riječ je o: empatiji, istinitosti i bezuvjetnom prihvatanju. Više o tome u usp. C. Rogers, *Client-centered therapy*. Ed. HMC, Boston 1951, str. 29-30; Isti, *On becoming a person...*, nav. dj., str. 29-30; C. Rogers - M. Kinget, *Psicoterapia e relazioni umane...*, nav. dj., str. 92-96, 123-126.

¹⁸ Opširno o tome u: usp. A. Conte - R. Picone, *Il terapeuta efficace. Psicoterapia rogersiana e neorogersiana*, Ed. Kappa, Roma 1983, str. 122-136.

Novine koje je Carkhuff uveo u terapeutsku praksu, odredit će i njegov status naspram drugih kolega. Kao psihologa i psihijatra sebe je Carkhuff nazvao *borbenim humanistom*.¹⁹

4. SLOBODA I MOTIVACIJA KOD R. CARKHUFFA

Kako R. Carkhuff pristupa *ljudskoj slobodi* koja čovjeku godi i koja od svih treba biti poštivana, i kako vidi *dinamičnost motivacije* koja je temelj čovjekova ponašanja?

4.1. Sloboda kod čovjeka

R. Carkhuff veli da je čovjek slobodan ako se smatra slobodnim, ili nije slobodan ako se ne smatra slobodnim. Dakle, čovjke će se osjećati slobodnim ili neslobodnim ovisno o vlastitu proživljavanju potpunosti života.

Primjenjujući ovo na terapeuta i terapijsku praksu, Carkhuff tvrdi da će sloboda klijenta u kolokviju biti znatno sužena ako je sloboda terapeuta ograničena. Naprotiv, ako se terapeut bude osjećao kao slobodna osoba, i sam klijent će se osjećati slobodnijim.²⁰

Ovakav model psihoterapeutskog susreta, prema Carkhuffu, predstavlja djelotvoran proces za uspostavljanje potpune slobode kod klijenta, smatrajući svaku osobu aktivnim kreatorom vlastita formiranja. Prema tome, Carkhuff ne definira čovjekovu slobodu kao odsutnost vanjskih utjecaja, nego kao plod posebne sposobnosti koja omogućuje osobi da se suprotstavi raznim životnim situacijama, a ne dopusti da od njih bude zarobljena. Zbog toga Carkhuff inzistira na formiranju unutarnjih kreativnih dispozicija za osjećaj slobode kod čovjeka.²¹

4. 2. Motivacija kod čovjeka

Treba istaknuti da R. Carkhuff nije izradio svoju vlastitu teoriju u pogledu dinamike motivacije kod osobe. Tu je on na istoj liniji s učiteljem Rogersom. Ali, kad je u pitanju primjena terapeutske aktivnosti, Carkhuff se tu razlikuje od Rogersa. C. Rogers je uporno vjeran svojim trima uvjetima koje terapeut mora posje-

¹⁹ R. Carkhuff je radi svoje katkad prenatlažene ambicioznosti, jakog temperament i nekih radikalnih promjena, izazivao gnjev kod kolega psihologa humanista. Očito se je dobro definirao kao 'borbeni humanist', usp. R. Carkhuff, *Credo of a militant humanist*, u: *Personnel and guidance journal*, 1972, 51, str. 237-242.

²⁰ Usp. R. Carkhuff, *Implications of a phenomenological approach to deterministic approaches to counseling*, u: *Journal of counseling psychology*, 1967, 14, str. 570-571; A. Conte - R. Picone, *Il terapeuta efficace...*, nav. dj., str. 171-173.

²¹ Usp. B. Giordani, *Psicoterapia umanistica...*, nav. dj., str. 105.

dovati i primjenjivati u kolikviju s klijentom (empatija, istinitost i bezuvjetno prihvaćanje), po čemu je njegova teorija i dobila naziv *ne-direktivna* ili "usredotočena-na-klijenta".

R. Carkhuff je u početku prihvaćao ta tri Rogersova uvjeta, nazivajući ih ili klasificirajući ih kao *promjenljivosti odgovora*, da bi početkom 60-ih godina, kad je definitivno došlo do razlaza s učiteljem Rogersom, ove Rogersove uvjete integrirao u svoj motivacijski termin *promjenljivosti inicijative* u psihoterapeutskom kolokviju.

Ove promjenljivosti inicijative u kolokviju važne su za Carkhuffa jer samo tako terapeut ima mogućnosti da bude što uspješniji. Carkhuff veli da je motivacija ta koja usmjeruje osobu prema njezinu punom razvoju. Cilj kolokvija pomaganja treba se poklopiti s ciljem života osobe, budući da stvarno pomaganje nije odvojeno od života. A taj cilj jest *rast osobe* preko vlastitih i slobodnih iskustava.²²

5. POTPUNO REALIZIRANA OSOBA

Između učitelja Rogersa i učenika Carkhuffa postoji razlika i kad je u pitanju kompletnost osobe ili potpuno funkcioniranje osobe.

Za C. Rogersa osoba živi *the good life*, tj. *puni život*, tek onda kad je potpuno realizirana.²³ A potpuno realizirana osoba ili potpuno funkcionirajuća osoba jest ona koja je otvorena *iskustvu* ili *doživljaju*, koja egzistencijalno funkcionira, tj. koja u svakom času svoga života živi ispunjeno, i koja ima povjerenje u *organizmičko iskustvo*, posebno u trenucima donošenja osobnih odluka.²⁴

R. Carkhuff naprotiv tvrdi da razvoj osobe smjera prema cilju koji je nazvao *the whole person* ili *potpuna osoba*.²⁵ Ta potpuna osoba ili osoba s uspješnim funkcioniranjem treba se skladno razvijati u tri dimenzije: *tjelesnu*, *afektivnu* i *intelektualnu*,²⁶ posjedujući pritom sposobnost promatranja i vrednovanja.

Ono što se ovdje može smatrati zajedničkim kod Rogersa i Carkhuffa jest definiranje osobe kao *dinamičkog procesa*, a ne kao predodređeni i konkretni produkt. No, već u analizi tog procesa učitelj Rogers i učenik Carkhuff se razilaze.

²² Usp. R. Carkhuff - B. G. Berenson, *Teaching as treatment*, Amherst, Mas. HRD. Press, 1976, str. 239.

²³ Usp. C. Rogers, *On becoming a person...*, nav. dj., str. 183-186.

²⁴ Usp. *Isto*, str. 187-196.

²⁵ Usp. R. Carkhuff - B. G. Berenson, *Beyond counseling and therapy...*, nav. dj., str. 251.

²⁶ Usp. B. Giordani, *Psicoterapia umanistica...*, nav. dj., str. 109-110.

6. STAV I NAČIN KOD TERAPUTSKOG PROCESA

Dvojica znanstvenika iste psihološke škole razlikuju se i u pristupu terapeutskom procesu.

Za C. Rogersa u terapeutskom su procesu i dalje važne spomenute tri terapeutove raspoloživosti (empatija, istinitost i bezuvjetno prihvaćanje) da bi klijent u terapeutskom procesu dostigao *puni život*.

Da bi klijent u procesu pomaganja išao prema realiziranju sama sebe, potrebno je da osoba zna razlikovati određene vidove. Rogers govori o pet takvih vidova: mogućnost iskustva (samo po sebi), iskustvo u afektivnoj relaciji (u kolokviju recimo), ljubav prema samom sebi, otkrivanje vlastitih konstruktivnih mogućnosti (svaka osoba to u sebi nosi), i solidarnost s vlastitim organizmom i iskustvom.²⁷ Kod Rogersa je dakle važno povjerenje ili pouzdanje osobe u samu sebe.

R. Carkhuff naprotiv tvrdi da snaga koja potiče razvoj ljudske osobe nije u urođenim sposobnostima osobe, nego ona ovisi o pozitivnom utjecaju odgoja na osobu. Osoba po sebi nije usmjerena ni prema dobru ni prema zlu, ali je sposobna prihvatiti sposobnost koja će je učiniti sposobnom da odgovori na razne životne situacije.²⁸ Carkhuff time ističe važnost aktivnosti ili djelotvornosti osobe.

U svom psihoterapeutskom procesu Carkhuffu naglašava nekoliko važnih pravila.

Prvo je da osoba prije susreta s drugom osobom bude svjesna svog osobnog iskustva i da može shvatiti ono *što u sebi nalazi*. U terapeutskom kolokviju terapeut ponajprije treba biti toga svjestan da bi mogao pomoći klijentu da dođe do istih spoznaja. Ovo odgovara Rogersovu preformuliranju od strane terapeuta u kolokviju pomaganja.

Shvatiti što mi manjka drugo je važno pravilo. Da bi terapeut mogao shvatiti nedostatke klijenta, on prvo treba shvatiti vlastite nedostatke. Carkhuff to naziva *samospoznavom*. Ovaj zahtjev se ne nalazi u Rogersovu terapeutskom modelu.

Treća važnost terapeutskog procesa R. Carkhuffa je *shvatiti potrebu djelovanja*. Samo onda kad osoba shvati što joj manjka, može upotrijebiti sve snage da postigne to čega je lišena. Dužnost terapeuta u susretu pomaganja jest potaknuti klijenta da *počne*

²⁷ Više o navedenim vidovima ili aspektima u: usp. C. Rogers, *On becoming a person...*, nav. dj., str. 3-38.

²⁸ Usp. R. Carkhuff - B. G. Berenson, *Beyond counseling and therapy...*, nav. dj., str. 282-283.

djelovati. Ni ovaj stav ne nalazimo u Rogersovoj psihoterapeutskoj metodi.

Iznijeti sudove vrijednosti daljnja je važnost terapijskog procesa R. Carkhuffa. On tvrdi da *potpuna osoba* ili sasvim realizirana osoba može vrednovati to što posjeduje i što ne posjeduje u sebi. Kriterij za to vrednovanje je ovaj: ponašanje se vrednuje kao dobro ako donosi korist i sebi i drugima, a loše ako šteti i sebi i drugima. Ovakvo vrednovanje ne nalazimo kod C. Rogersa.

Nije u duhu Rogersova terapijskog modela ni peto pravilo R. Carkhuffa, koje glasi: *Ne zahtijevati manje od onoga što klijent može učiniti*. Dok Rogers traži bezuvjetno prihvaćanje klijenta, dotle Carkhuff govori o pozitivnom prihvaćanju klijenta ili uvažavanju klijenta.²⁹

Lako je primjetiti da oba znanstvenika ovdje zanemaruju problem vrednota, kako naravnih, tako i onih nadnaravnih.

7. METODOLOŠKI PRISTUP

Dok se C. Rogers zaustavlja na terapeutovu reformuliranju kao jedinom obliku vođenja dijaloga u susretu s klijentom, dotle R. Carkhuff zastupa spomenuti *eklektizam*³⁰ u psihoterapeutskom procesu. Time je Carkhuff prešao sa striktno terapijskog modela na socijalni model u susretu pomaganja. Svojim eklekticismom definitivno se je udaljio od modela svojega učitelja C. Rogersa.

Sliku konfrontacije između C. Rogersa i R. Carkhuffa upotrijebit ćemo kratkim prikazom onoga što im je zajedničko i onoga u čemu se razilaze u teoriji i metodi terapijskog procesa.

Zajedničko im je uvažavanje sva tri Rogersova uvjeta (empatija, istinitost ili autentičnost, bezuvjetno prihvaćanje) za terapeuta u psihoterapeutskom kolokviju da bi terapeut bio što djelotvorniji. Carkhuff prihvaća i *usmjerenost-na-klijenta* u istome kolokviju, kao i povjerenje u *unutarnje sposobnosti* osobe. No, treba istaknuti da je Carkhuff tijekom svoje terapijske prakse sva tri uvjeta nadopunio i usavršio svojim vlastitim spoznajama.

²⁹ Usp. R. Carkhuff, *Credo of a militant humanist...*, nav. dj., str. 239-240; Isti, *Helping and human relations...* (2. Vol), nav. dj., str. 87; B. Giordani, *Psicoterapia umanistica...*, nav. dj., str. 111-113.

³⁰ Ovim terminom Carkhuff ne određuje neku posebnu metodu u terapijskom procesu, ali ni odsutnost metode. Terminom *eklektizam* Carkhuff želi istaknuti da ne postoji nijedna psihološka škola, nikakvo terapijsko usmjerenje i nikakava tehnička metoda koja bi sama mogla riješiti kompleksnost ljudskog bića. Svojim eklekticismom Carkhuff omogućuje terapeutu i bilo kojem savjetniku da se potruži za klijenta u susretu pomaganja kao što bi to učinilo za sama sebe u istoj situaciji. Usp. R. Carkhuff, *New directions in training for the helping professions: Toward a technology for human and community resource development*, u: *Counseling psychologist*, 1972, 3, str. 25.

Različitosti su im brojnije, kako u teoriji tako i u metodologiji.

Prvo, razilaze se u *koceptu ljudske prirode*. Za Rogersa je čovjek pozitivan i optimist, a za Carkhuffa ni dobar ni loš, ovisno o formiranju ili odgoju koji je primio.

Razlikuju se i u *koceptu motivacije*. Rogers govori o *samo-realizaciji*, a Carkhuff o utjecaju odgoja.

Razlikuju se u *konceptu funkcionirajuće osobe*. Rogers govori o *punom životu*, a Carkhuff o *potpunoj osobi*.

Razilaze se u postavljanju terapijskog procesa. Dok Rogers traži *ponovno formuliranje* kao oblik pojašnjavanja terapeuta u kolokviju, i tri karakteristike terapeuta (empatija, istinitost, bezuvjetno prihvaćanje) u kolokviju, dotle Carkhuff predlaže *intervenciju terapeuta* u inicijativi i odgovoru klijenta u kolokviju pomažanja, a onda i svoj eklekticizam.

Rogers ostaje vjeran *terapijskom modelu*, a Carkhuff predlaže *socijalni model* u smislu poučavanja klijenta kako bi na taj način probudio u klijentu unutarne sposobnosti koje on posjeduje.³¹

Na kraju recimo da su ove različitosti samo obogatile inače cijenjenu Rogersovu psihoterapijsku metodologiju i pripomogle da terapeut u psihoterapijskom kolokviju bude još uspješniji.

Novosti koje je R. Carkhuff donio svojim socijalnim modelom u odnosu na Rogersov strogo terapijski, mogu se smatrati dovoljnim razlogom da se terapijska metoda R. Carkhuffa definira kao *vlastita, jedinstvena i oprečna* Rogersovoj metodi, iako korijenje vuče upravo iz nje.

Zaključak

Konfrontacija između C. Rogersa utemeljitelja *ne-direktivne* metode u humanističkoj psihologiji nazvanoj usredotočena-na-klijenta, i njegova najaktivnijeg učenika R. Carkhuffa, omogućilo nam je da uočimo bitne razlike u temeljnim teorijskim i metodološkim točkama kao što su: shvaćanje ljudske osobe, njezine slobode i motivacije.

Na polju psihoterapije Rogers ima veliko povjerenje u otvorenost osobe prema iskustvu, u njezino egzistencijalno funkcioniranje, kao i u organizmičke sposobnosti.

R. Carkhuff na istome terapijskom polju važnost daje procesu učenja i djelovanja klijenta u kolokviju kod rješavanja osobnih problema. Stoga Carkhuff predlaže psihoterapijsku metodu u kojoj bi inicijativa terapeuta bila veća u pogledu *čina usmjeravanja* klijenta prema samorealizaciji. Carkhuff to naziva eklektičnim

³¹ Usp. B. Giordani, *Psicoterapia umanistica...*, nav. dj., str. 115-117; A. Conte - R. Picone, *Il terapeuta efficace...*, nav. dj., str. 117-143.

stavom ili *intervencijom terapeuta prema potrebi*, što je bio prvi znak udaljavanja od učitelja Rogersa.

Novine u teoriji i praksi R. Carkhuffa nisu toliko radikalne da bi ga se moglo nazvati utemeljiteljem nove škole u humanističkoj psihologiji, ili novoga pravca sasvim drukčijega od Rogersova. Naprotiv! Temeljna usmjerenja obojice znanstvenika su ista, a razlikuju se u modalitetu psihoterapeutskog procesa pomaganja.

Ipak, ispravno je govoriti o vlastitoj psihoterapeutskoj metodi R. Carkhuffa koja je u nekim segmentima i učinkovitija od klasične Rogersove. No, istina je i to da su u terapeutsku metodu R. Carkhuffa utkani svi bitni elementi Rogersove metode.

CARL ROGERS AND ROBERT CARKHUFF
A dispute on common and the personal in
the psychotherapeutic practice

Summary

Carl Rogers is a well known American clinical psychologist as well as humanistic one. He is a psychiatrist who advocates the theory of personal 'inner energy' which enables self-realization of a person.

Robert Carkhuff is also a famous American psychologist and psychiatrist. Although less known abroad, he is not unknown in Europe.

Carkhuff is the most famous Rogers' student who did not follow his teacher. He has been making research in clinical psychology on his own at the University of Wisconsin. He puts an emphasis on the 'process of learning' or on the effort expected from a respective person on his or her way of self-realization, as well as on the 'initiative of the therapist' in the therapeutic process.

The dispute between the two scientists is based on their common, as well as individual psychotherapeutic approach, both in theory and in therapeutic process.